

Nr 51.

Av herr **Gustafson** i Dädesjö, *angående statsbidrag till Ramsjö—
Enkonnerys invallningsföretag av år 1937.*

Upprättandet av planer till torrlägningsföretag är i åtskilliga fall för-
enat med svårigheter i så måtto, att kostnadsberäkningarna måste grunda
sig på undersökningar, som ej kunna göras alltför detaljerade, om ej un-
dersökningskostnaderna skola bli orimligt dyra. Detta kan komma att
medföra, att torrlägningsföretag stundom bli avsevärt dyrare i utföran-
de än vad som vid företagens upprättande antagits. Särskilt gäller detta
företag, som avse jords torrläggning genom invallning.

Ofta tar det lång tid mellan upprättandet av kostnadsförslag och före-
tagets fullbordande, under vilken tid kan inträffa exempelvis en försäm-
ring av penningvärdet, vilket kan medföra en avsevärd förskjutning i de
beräknade kostnaderna.

Om nämnda omständigheter sammanfalla, kunna företagens intresser
— i all synnerhet om dessa, såsom ofta är fallet, från början äro i mindre
goda ekonomiska omständigheter — råka i svårigheter. Ett företag, som
beräknats skola bidraga till att rationalisera driften och möjliggöra för
intressenterna att skaffa sig välbehövliga förbättrade levnadsvillkor, kan
— i all synnerhet om intressenterna ej förmå fullfölja företaget — förbytas
i ökade svårigheter att finansiera och vidmakthålla jordbruksdriften.

Ett företag, som av nu nämnda anledning råkat i svårigheter, är Ramsjö-
Enkonnerys invallningsföretag av år 1937, vilket är beläget i Långasjö soc-
ken, Kronobergs län, och Eringsboda socken, Blekinge län, men där torr-
läggningen till en mycket övervägande del avser mark inom förstnämnda
socken och län.

Om detta företag kan följande anföras.

Det huvudsakliga ändamålet avser att torrlägga till Ramsjö och Enkon-
neryds byar hörande mark inom s. k. Ramsjön, så att markerna kunna
tagas i anspråk för odling. Sedan sjön under 1800-talet avtappats har den
utgjort en s. k. grässjö, från vilken förr och in på 1920-talet hämtats avse-
värda mängder foder för omkringliggande byars behov. Sedan utnyttjan-
det av grässlättern ej längre var ekonomiskt, uppkom frågan om torr-
läggning av den forna sjöbottnen — vilken enligt samstämmiga uppgifter
är av synnerligen god naturlig beskaffenhet — till odling. Förslag till dy-
lig torrläggning upprättades av vederbörande lantbruksingenjör vid syne-
förrättning, som avslutades år 1937. Av den utredning som föregått försla-
gets upprättande framgick, att ekonomiska möjligheter saknades för att
utföra företaget som vattenavledning. Förslaget kom i stället att utformas

såsom ett invallningsföretag och omfattade erforderliga torrlägningsdiken, pumpstation och en mindre upprensning av Ramsjöns och den nedanför liggande Ulvasjöns avlopp. Då emellertid rätt mycket vatten tillrinner från omkringliggande mark och då pumpning av detta vatten skulle medföra avsevärt ökade anläggnings- och driftkostnader, innefattade förslaget jämväl utförande av avskärande diken, som leddes till avloppet nedströms pumpanläggningen. Dessa avskärande diken måste på grund av terrängförhållandena läggas så lågt, att vall mot torrlägningsområdet erfordrades på betydande sträckor för att hindra att vatten vid flöden inträngde i torrlägningsområdet.

Statsunderstöd till företaget beviljades av Kungl. Maj:t den 6 maj 1938. Den härvid godkända anläggningskostnaden utgjorde 32 666 kr. och den godkända kapitaliserade driftkostnaden 4 800 kr. Båtnaden beräknades till 35 069 kr., motsvarande en medelkostnad av 535 kr./ha. Bidrag anvisades från statens avdiktningensanslag med 16 330 kr. och lån till de flesta delägarna med 15 020 kr.

Företaget påbörjades 1938 och hade till huvudsaklig del utförts 1940. Det visade sig emellertid, att torrläggningen ej blev tillfredsställande. Med anledning härav sökte intressenterna i april 1941 ny förrättning avseende sänkning av Ulvasjön och dess avlopp. Om anledningen till förrättningen kan närmare utläsas i § 3 förrättningsprotokollet av den 23 april 1941: »Sedan invallningsföretaget numera till största delen utförts, hade det under föregående vinter visat sig att på grund av isbildning i avloppet vatten i de avskärande dikena stigit mer än beräknat, med följd att trycket mot vallarna och undergrunden blivit så stort att desamma på vissa ställen genombrutits. Dessutom hade det konstaterats att vid högt vattenstånd avloppskanalen från Ramsjön — och därmed i avskärningsdikena — genomsläppligheten i undergrunden vore rätt betydande. För att råda bot mot nämnda olägenhet hade förrättningsmannen föreslagit, att avloppet från Ramsjön och Ulvasjön skulle fördjupas och givas ökat fall. Invallningsföretagets styrelse yrkade därför på uppgrävning av nämnda avlopp, varvid bottnen i Ulvasjöns avlopp skulle sänkas med omkring 70 centimeter och bottnen i övre ändan av Ramsjöns avlopp omkring 35 centimeter.»

Sedan förrättningen avslutats och underställts Söderbygdens vattendomstols prövning — varvid synemännens utlåtande fastställdes — söktes statsbidrag till det nya företaget. Bidrag beviljades av kungl. lantbruksstyrelsen den 20 april 1944 med 4 960 kr. Den godkända kostnaden utgjorde 12 000 kr. Någon möjlighet att få arbetet utfört vid denna tid förelåg icke på grund av den allmänt rådande bristen på arbetskraft. Sedan förslaget upprättades hade dessutom arbetskostnaderna stigit avsevärt.

De delägare i företaget, som hava den största andelen i detsamma, äro numera angelägna om att få företaget utfört. Flera av gårdarna hava numera övergått till yngre jordbrukare, vilka klarare än de äldre inse bety-

delsen av att erhålla lättbrukad tillskottsjord. De vilja emellertid helst hava företaget utfört såsom vattenavledning. Några möjligheter att till rimliga kostnader ordna torrläggningen på nämnt sätt föreligga enligt lantbruksingenjörens uppgifter ej.

Med anledning av en från kungl. lantbruksstyrelsen till lantbruksingenjören översänd remiss har denne i skrivelse av den 24 augusti 1950 utrett frågan om kostnaderna för företagens färdigställande, varvid, för vinnande av bättre trygghet, denne föreslagit en större sänkning av Ramsjöns avlopp än vad som avsågs med Ulvasjöns sänkingsföretag.

Av nyssnämnda yttrande framgår bl. a.:

att hittills i företaget nedlagda kostnader inkl. räntor utgöra omkring	34 500 kr.
att kostnaderna för företagens färdigställande enligt det nu framlagda förslaget beräknas till	56 500 »
varför hela kostnaden skulle komma att uppgå till	91 000 »
att värdet av den vid företagens utförande uppkommande båtnaden enl. 1937 års värdering uppskattats till ca	36 500 »
att en kostnad av 91 000 kr. motsvarar en kostnad av max. 1 650 kr./ha och i medeltal 990 kr./ha, samt	
att härvid ej tagits hänsyn till den ytterligare båtnad som kommer att vinnas genom den ökade sänkningen av Ulvasjön, men som dock torde vara tämligen ringa.	

Behövligheten av att torrläggningen fullföljes understrykes i en av lantbruksnämnden i Kronobergs län verkställd inventering av Enkonnerysd och Ramsjö byar. Ur nämndens PM kan citeras:

»Enkonnerysd by består av 4 st. fastigheter med i stort sett lika stora arealer och med en utmärkt bra skogsmark och god skogstillgång.

Den odlade jorden är till 83,5 % oerhört stenig, och mycket av denna jord är det inte ekonomiskt att stenröja. I framtiden vore det bättre att lägga 50 % av den odlade jorden till betesmark och resten stenröjdes. Fastigheterna äro f. n. mera skogsfastigheter än kombinerade jordbruks- och skogsfastigheter.

Byggnadsbeståndet är i allmänhet mycket dåligt, och framför allt ladugårdarna äro, med ett undantag, rivfärdiga.

Man kan emellertid säga, att gårdarna skulle bliva bärkraftiga och ur jordbrukssynpunkt tilltalande, om jord till odling kunde tillföras. Själva fastighetsbildningen är mycket bra, så att någon planering i vanlig mening är icke aktuell.

Sedan invallningsföretaget igångsattes ha ca 7 år förflutit till ingen nytta, då däremot, om företaget fungerat, 52,5 ha fin kärrtorvjord kunde legat under plog och buril rika skördar. 52,5 ha stenfri kärrtorvjord är icke lätt att uppbbringa i Kronobergs län, och då man framför allt kan göra 4 fastigheter i Enkonneryd till bärkraftiga jordbruk och sätta 4 à 5 fastigheter i Ramsjö by i bättre bärkraft än de nu äro så hör därför företaget sättas i fullgott skick.»

Ur såväl allmän som enskild synpunkt synes det därför önskvärt, att företaget kan fullbordas, så att redan i detsamma nedlagt belopp kommer till nytta. I annat fall måste detta betraktas som helt förlorat. Då det emellertid är uppenbart, att intressenterna ej kunna fullfölja företaget på sätt nu sagts utan att de erhålla ett avsevärt ökat statsunderstöd, uppkommer frågan om hur ett dylikt skäligen bör beräknas. Härvid synas de synpunkter, som anförts i 1931 års torrläggningssakkunnigas betänkande, i fråga om understöd till sådana företag som äro av större allmänt intresse men som ej för den enskilde kunna anses ekonomiskt genomförbara, förtjäna beaktande.

Båtnaden för den bästa jorden, som nu är värdelös starräng och som skulle kunna förvandlas till god odlingsmark, har vid 1937 års värdering beräknats till 660 kr./ha. Med hänsyn till penningvärdets förskjutning synes båtnaden numera böra beräknas till omkring det dubbla eller för ifrågasvarande mark till ca 1 300 kr./ha. En beräknad kostnad av 91 000 kr. för företaget skulle såsom ovan nämnts betyda en kostnad för denna mark av ca 1 650 kr./ha. Om statsbidrag beräknas till 40 % av kostnaden för ett företag i ekonomisk jämvikt, skulle således delägarnas andel för den bästa marken komma att uppgå till 40 % av 1 300 kr./ha eller 780 kr./ha. Enligt 1937 års värdering motsvarar detta en andel i hela företaget av 43 000 kr.

Det ytterligare statsbidraget skulle därför kunna beräknas på följande sätt:

Företagets kostnader	91 000 kr.
Delägarnas andel	43 000 »
	<hr/>
	48 000 kr.
År 1938 beviljat statsbidrag	16 350 kr.
» 1944 » »	4 960 » 21 310 kr.
	<hr/>
Erforderligt ytterligare statsbidrag	26 690 kr.

Såsom villkor för statsbidragets åtnjutande torde uppställas de villkoren, att intressenterna tillskjuta de medel som utöver de beviljade bidragen kunna erfordras för företagets färdigställande, samt att vissa delägare, som omnämnas i en av lantbruksnämnden i Kronobergs län upprättad rationaliseringsplan, så vitt på dem ankommer, förbinda sig att inom en viss tidrymd utföra i nämnda plan angivna rationaliseringsåtgärder.

På grund av vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen måtte besluta, att till Ramsjö—Enkonnerys invallningsföretag av år 1937 från statens avdiktningsslag beviljas ett ytterligare statsbidrag med 26 690 kr., under villkor att detsamma utföres i enlighet med vad som angivits i ett av vederbörande lantbruksingenjör till kungl. lantbruksstyrelsen avgivet remissvar av den 24 augusti

1950 — med bilagor — men att, om riksdagen ej skulle finna skäligt bevilja ytterligare statsbidrag, de till intressenterna utbetalade beloppen från avdiktningensanslaget må efterskänkas.

Stockholm den 19 januari 1951.

Hjalmar Gustafson,
Dädesjö.
